

arviot

Molvanîa tuo turisteille
suolisopan ja valkosipulibrandy

Molvanîa – Itä-Euroopan hyljeksitty helmi. Santo Cilauro, Tom Gleisner ja Rob Stich. Suom. Tarja Kontro. Otava 2004

Matkaopas Molvaniaan on fiktiivinen parodia matkaoppaista ja itä-eurooppalaisuudesta. Molvania on pieni ja täysin tuntematon maa Itä-Euroopassa. Matka sinne on todellinen extreme-kokeus, sillä maahan kiteytyy kaikki se, mihin olet aina pelännyt Itä-Euroopassa törmätä. Hevosenläski, valkosipuli-brandy sekä sisälmyssoppa kuuluvat maan kulinaristisiin erikoisuuksiin.

Kirja on laadittu taitavasti. Kaikki normaaleihin matkaoppaisiin kuuluvat elementit ovat mukana. Hyödyllistä on esimerkiksi tietää, että kysymys ”Mikä tämä haju on?” ilmaistaan molvaaniksi ”Sprufki Doh Craszkó?”.

Itä-Euroopan historia tiivistetään teoksessa mainioksi stereotypiaksi. Valloittajat vyöryivät maahan puolelta jos

toiseltakin tuoden mukanaan myös kulttuurivaikutteita. Renessanssikin kukoisti maassa kolmen viikon ajan alkuvuodesta 1503. Nykyhistoriassa hallitsijoiden luonnolliseksi kuolintavaksi mainitaan salamurha.

Maantieteellisesti Molvaniaa kuvataan vaihtelevaksi: olosuhteet vaihtelevat kivisistä puolikaruista kukkuloista kivisiin puolikaruihin tasankoihin. Molvanian pääkaupunki Lutenblag on moderni metropoli, jossa 37 voltin sähkövirta saattaa yltää jopa laitakaupungille asti. Maasta lähdettäessä kannattaa huomioida korkea maastapoistumismaksu, jonka oppaan mukaan tosin suurin osa maksaa ilomielin, sillä maksu on hintansa väärti.

Matkaopas Molvaniaan on ehkä kertakäyttövitisi – mutta hyvä sellainen. Paitsi tietysti siinä tapauksessa, että satut itse olemaan kotoisin Itä-Euroopasta.

Tommi Kotonen

Pasifistisen merijalkaväen
sotilaan muistelmat

Anthony Swofford: Merijalkaväen mies. Kertomus Persianlahden sodasta ja muista taisteluista. Suom. Heikki Karjalainen. WSOY 2004

Merijalkaväen mies on hyvin mielenkiintoinen muistelmateos USA:n merijalkaväen tarkka-ampujalta, joka soti läpi Persianlahden sodan. **Anthony Swofford** syntyi sotilassukuun, ja hänen isänsä taisteli jo Vietnamissa. Tarina on lukemisen arvoinen. Se kertoo miehestä, joka hakeutuu sotilaaksi vapaaehtoisesti ja joutuu 2000-luvulla tantereelle. Itse sota oli yhdeksän kuukauden huipputeknologinen tehoisku. Muistelmateos kertoo, mitä tästä kaikesta ajattelivat sodan keskellä inhimilliset miehet.

Swoffordin mukaan tarkka-ampujapataljoona tiesi hyvin olevansa öljymiljonäärien palkka-armeija. Kiihkeä pat-

riotismi puuttui miehistä kokonaan.

Yksittäinen sotilas oli taistelussa hyvin avuton pommeja, ohjuksia ja hermomakaasia vastaan. Etulinjassa sotilaidet eivät joko saaneet tietoa mistään tai sitten se oli väärää. Miehet pelkäsivät, vauhkoontuivat ja itkivät.

Swoffordin rehellisyys kantaa läpi kirjan: sotilaille sotaelokuvat näyttäytyivät silkkanä pornografiana ja aseet muuttuivat fetisseiksi. Swofford kertoo myös suoraan miten ja miksi ruumiita häväistiin Kuwaitissa sodan loputtua.

Kirja on sekä hieno muistelmateos että vahvaa kaunokirjallisuutta. Swoffordin kieli on yhtä aikaa runollista ja suorapuheisen ronskia. Teoksen vahvuutena on sen aitous. Sotilas ei puolustele eikä kaunistele. Kirja osoittaa hyvin, kuinka paljon henkilökohtainen historia voi täydentää virallista historiantutkimusta.

Minna Pöyhönen

Kohuttu kuvaus kolmannen
valtakunnan tuhosta

Oliver Hirschbiegel: Perikato. Saksa 2004. K-15.

Ohjaaja **Oliver Hirschbiegel**illa on ilmeinen mieltymys ihmisluonteen pimeämmän puolen kartoittamiseen. Miehen aiempiin tuotoksiin kuuluu epäonnistunutta vankilakoetta kuvaava *Das experiment* (2001). Uutukaisessaan Hirschbiegel sukeltaa suoraan Saksan historian arimpaan kipupisteeseen, Hitleriin ja Natsi-Saksaan.

Perikato (Der untergang) kertoo kolmannen valtakunnan viimeisistä hetkistä keväällä 1945, ennen Hitlerin itsemurhaa, Saksan antautumista ja Neuvostoliiton joukkojen vyörymistä Berliiniin. Elokuvan keskeisimmät henkilöt ovat Hitlerin (**Bruno Ganz**) lähipiiri, olennaisimpana nuori sihteeri (**Alexandra Maria Lara**), jonka muistelmiin elokuva perustuu.

Saksassa elokuva on herättänyt kohua inhimillisiä piirteitä hipovalla Hitler-hahmollaan. Ganzin tulkinta Hitleristä onkin realistinen ja mielenkiintoinen.

Pelätty ja vihattu diktaattori on Perikadossa ihmisraunio, joka saa hallitsemattomia raivokohtauksia, kokee jat-

Bruno Ganz Hitlerinä.

kuvaa paranoiaa ja syyttää tappiostaan milloin upseereitaan, milloin Saksan kansaa. Ganz tekee haastavassa osassa loistavaa työtä, tuoden jokaista piirrettään myöten esiin vallankahvasta syrjäytetyn sosiopaatin epätoivon ja hulluuden.

Kokonaisuudessaan lievästi ylipitkän elokuvan kantavatkin kunnialla loppuun upeat näyttelijäsuoritukset, joita elokuvassa nähdään useita.

Taisteluntäyteistä sotaelokuvaa odotaville Perikato saattaa aiheuttaa karvaan pettymyksen. Runsa kerronta viipyyilee ihmiskohtaloissa ja luovii sotilasmahdin ja ideologian kaatumista mielenkiintoisesti ja monipuolisesti.

Tarja Kovanen

Jon Stewart isännöi Daily Show'ta.

Tekaistujen uutisten
luotetuin mies

Amerikkalainen Daily Show leikkaa uutisilta kärjen

VIISIKYMMENTTÄ VUOTTA Paavo Haavikko valitteli parodioinnin muuttuvan mahdottomaksi. Kenties niin, mutta hän ei huomannut, että muutos tarjosi mahdollisuuden uudenlaiselle satiirille. Satiirille, jonka keskeisenä ideana on antaa niiden tehdä sen itse. Siihen tiivistyy myös *Daily Show'n* idea.

Jon Stewartin vuodesta 1999 luotamaan uutisia satirisoivan ohjelman suosio on kasvanut räjähdysmäisesti. Viime vuonna Stewartin saattoi bongata sekä *Rolling Stonen* että *Newsweekin* kannesta. Tämä ei ole ihme, sillä laskelmien mukaan 18–34-vuotiaat seuraavat Daily Show'ta enemmän kuin pääkanavien oikeita uutisia. Stewartin slogan onkin ”The most trusted name in fake news”.

JOKIN AIKA SITTEN Yhdysvaltain hallitus kiisti tiedon, jonka mukaan se suunnittelisi sotatoimia Irakia vastaan. Varapresidentti **Dick Cheney** antoi pian televisiohaastattelun, jossa hän sanoi ”Me emme halua sotaa Lähi-Idässä, jos vain voimme välttää sen”. Se oli juuri sellainen lausunto, joista Daily Show elää ja joita Stewart käsikirjoittajineen etsii uutisvirrasta.

Tämän vuoden tammikuun 25. päivän lähetyksessä näytettiin tuo pätkä Cheney haastattelusta. Kuva siirtyi studioon. Stewart piti lyhyen tauon ennen kommenttiaan. ”Herra varapresidentti?” hän aloitti. ”Me käymme jo sotaa Lähi-Idässä”, Stewart jatkoi kumartuen ja kuiskaten kohti kameraa: ”Ja me aloitimme sen.”

Huippunsa show saavutti viime vuoden lokakuussa, kun Bushin presidentinvaalikampanja synnytti lammikko-kaupalla verbaalisammakoita. Vaali-iltaan mennessä ohjelman suunta oli kuitenkin kääntynyt jo alaspäin, ja presidentin uudelleenvalintaa seuranneet viikot olivat tylsän tasaista puurtamista, sisäsiistiä arkikomiikkaa pienistä aiheista.

Talven mittaan ohjelma piristyi, kun Bush tukijoukkoinen pääsi taas aukoamaan suutaan televisiossa, mikä osaltaan todisti ohjelman toimivuuden: jos vain maltaa odottaa, ne tekevät sen kyllä itse.

OHJELMAN KÄSIKIRJOITTAJIEN tekemä kirja *America: The Book* joutui välittömästi amerikkalaisen kauppajätti Walmartin mustalle listalle. Retusoidut alastonkuvat korkeimman oikeuden tuomareista olivat ketjulle liikaa.

Useimmille kirjoille Walmartin pannaanjulistus on kuolemantuomio, hallitseehan yhtiö puolta Yhdysvaltain vähittäiskaupasta. Tämä kirja kuitenkin ponnahti heti ilmestyttyään New York Timesin myyntilistan ykköseksi.

Eniten julkisuutta ja mainetta Stewart on saanut kuitenkin Daily Show'n ulkopuolella. CNN:n *Crossfire*-väättely-ohjelmaan kutsuttu Stewart latasi täyslaidallisen isäntien niskaan. Ohjelman lopuksi toinen juontajista, **Tucker Carlson**, totesi Stewartille tämän olevan paljon hausempi omassa ohjelmassaan.

”Ja sinä olet ihan yhtä mulkku omasa ohjelmassasi kuin muissakin”, Stewart vastasi.

Tämän kommentin jälkeen hän ei voinut tehdä enää mitään väärin. *Crossfire*-vierailusta tuli toisaalta myös se hetki, jonka jälkeen Daily Show oli vapaata riistaa kriitikoille. Monia ärsytti ristiriita siinä, kuinka Stewart omassa ohjelmassaan pilkkaa uutistoimintaa ja peräänkuuluttaa parempaa journalist-

mia, mutta samalla tekee itse hampaattomia haastatteluita.

Totta onkin, että Daily Show'n haastatteluosiot ovat pahimmillaan banaaliudessaan hävettävän huonoja. Toisinaan Stewart saa senaattori- tai journalistivieraistaan jotain irti, mutta näyttelijöiden tai presidenttiehdokkaiden kanssa hän ei viitsi edes yrittää.

Stewart jatkaa Daily Show'n keulakuvana vielä ainakin kolme vuotta.

Vuonna 1993 hän kisasi **Conan O'Brienin** kanssa Late Nightin juontajuudesta, mutta hävisi loppumetreillä. Nyt Stewartin sopimus Daily Show'n kanssa raukeaa sattumoisin samana vuonna, jolloin Conan O'Brien siirtyy Tonight Show'n **Jay Lenon** paikalle.

On silti hankala uskoa, että hän ilmoittaisi enää O'Brienin paikkaa, niin kaukana Late Night ja Tonight Show ovat Stewartin timantinkirkkaaksi hio-masta Daily Show'sta. Sitä paitsi on varmaa, että materiaali ei lopu kesken – ne pitävät siitä kyllä huolen.

Olli Sulopuisto
jylkkari@jyy.fi

Daily Show Canal+lla tiistaista perjantaihin klo 22.30 ja CNN Internationalilla lauantaita maanantaihin.

Oi älykäs huumori, missä lienet

KYSE EI OLE SIITÄ, ettei Suomessa osataisi tehdä huumoria. Onhan meillä *Velipuolikuut* ja *Julmahuvit*. Ongelma on siinä, että Suomessa ei osata tehdä älykästä huumoria.

Fiksuja kirjoittajia olisi muutama, mutta he tekevät parhaansa urautuakseen kolumneihinsa vielä toisenkin vuosikymmenen. Hyvät televisioiteki-jät puuttuvat tyystin.

Suomalaisista talk show -ohjelmista puhuminen nostaa hien otsalle ja ok-sennuksen suuhun. Suurin ongelma syntyy, kun niiden esikuviksi on valittu Jenkkien suurten kanavien iltatalkkarit, jotka ovat hirvittävän huonoja ohjelmia. Ne ovat katsottavia vain ankkureiden ja käsikirjoittajapataljoonan ammattitaidon takia. Poista karismaatti-

nen keulamies ja takahuoneen kynä-miehet, ja jäljelle jää suomalainen prime time -talkkari.

Eikä vielä olla edes puhuttu poliittisesta huumorista. Genren suomalaisen lippulaivan *Uutisvuodon* suurin viehätyks on siinä, keksiikö **Tommy Tabermann** viimeviikkoista banaalimman sutkauksen tai romahtaako **Jari Tervo** sisäänpäin ohjelman aikana. *Iise Valtiaissa* on sentään hieno idea, mutta puolittunaiseksi laimennettuna mehu-kaimmastakin ideasta tulee pesuvettä.

Ohjelmapäälliköiden kannattaisi unohtaa suuren maailman meininki ja keskittyä siihen, mikä täällä on aina osattu. Ei Suomeen mitään **Jon Stewarteja** kaivata, onhan meillä **Ere Kokkonen**.